

หัวข้อวิทยานิพนธ์ องค์ประกอบสถาปัตยกรรม และลวดลายประดับตกแต่ง พระอุโบสถ ปราสาท
พระเทพบิดร และพระมณฑป วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
สาขาวิชา ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
ภาควิชา ศิลปสถาปัตยกรรม
ปีการศึกษา 2535

บทคัดย่อ

การศึกษาองค์ประกอบสถาปัตยกรรม และการประดับตกแต่งผิวผนังอาคารพระอุโบสถ
พระมณฑป และปราสาทพระเทพบิดรนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงรูปแบบ ลักษณะ องค์ประกอบ
สถาปัตยกรรม ลวดลาย และโครงสร้าง ตลอดจนการปฏิสังขรณ์ในแต่ละรัชกาล และแนวความคิดของ
การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมดังกล่าวนั้น โดยอาศัยวิธีการศึกษาค้นคว้าทั้งจากข้อมูลภาคเอกสาร
และการศึกษาทางกายภาพจากสถานที่จริง นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ อ้างอิง เพื่อนำผลไปสู่การ
สรุปบทสุดท้าย

เนื้อหาภายในเล่มของวิทยานิพนธ์แบ่งเป็น 5 บท บทแรกเป็นบทนำ กล่าวถึงความเป็น
มา ความสำคัญของเรื่องและวิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ 2 กล่าวถึงการสร้างราชธานีรัตนโกสินทร์
การสถาปนาวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และการบูรณะปฏิสังขรณ์ในรัชกาลต่าง ๆ บทที่ 3 กล่าวถึง
สถาปัตยกรรมภายในพระอาราม และองค์ประกอบสถาปัตยกรรมของอาคาร 3 หลัง คือ พระอุโบสถ
พระมณฑป และปราสาทพระเทพบิดร บทที่ 4 เป็นเรื่องของการประดับตกแต่งผิวผนังภายนอก
อาคาร วัสดุ วิธีการจัดระบบลวดลายและโครงสร้าง บทสุดท้ายเป็นบทวิเคราะห์ บทสรุป และภาคผนวก
การตกแต่งผิวผนังอาคารและโครงสร้างแบบตะวันออก เกิดจากการนำวัสดุประเภทกระจกสี
และกระเบื้องเคลือบสีเขียนลายมาใช้ ทำให้เกิดความโดดเด่นพิเศษกว่าพระอารามอื่น ๆ

จากการวิจัยพบว่า ในช่วงรัชกาลที่ 1 และที่ 2 องค์ประกอบสถาปัตยกรรมและคติการ
ก่อสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้รับอิทธิพลสืบทอดมาจากศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย ต่อมาใน
สมัยรัชกาลที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 กระแสอิทธิพลศิลปะจีนและศิลปะตะวันตก เป็นผลกระทบทำให้มีการ
คลี่คลายเปลี่ยนแปลงรูปแบบและกระบวนการของลวดลาย ก่อให้เกิดแบบอย่างทางสถาปัตยกรรมและ
การตกแต่งแบบพระราชนิยม โดยเฉพาะการตกแต่งผิวผนังของอาคารสำคัญภายในพระอารามแห่งนี้

Thesis Title	The Architectural Elements and the Ornamental Decorations of the Royal Chapel, The Royal Panteon Prasat Phra Thepbidon, and Phra Mondop of the Temple of the Emerald Buddha.
Name	Pornvadi Devahastin
Concentration	History of Architecture
Department	Architectural and Related Arts
Academic year	1992

ABSTRACT

The aim of the studies of the architectural components, and the surface decorations of the Ordination Hall, Phra Mondop , and the Royal Panteon Prasart Phra Thepbidon is to investigate their certain styles, architextural components, motifs, patterns, ornaments, colores, including the preservation, and the renovation of each building during different periods, and the concepts which influenced the creation of their forms. The research methodology is based on available documentation as well as field survey. The information is then analyzed, and the conclusion is defined.

This Thesis is composed of six chapters. The introductory chapter explains the background, and the importance of the subject as well as methodology of the research. The second chapter gives the information on the development of the Rattanakosin period, the declaration of The Temple of The Emerald Buddha, and the preservation of the buildings of each periods. The third chapter gives the information of the architectural components of the three buildings in the Phra Aram area, which are The Ordination Hall, Phra Mondop, and Royal Panteon Prasat Phra Thepbidon. The fourth chapter gives the information of the surface decorations materials, how to organize motifs into pattern and colours. The last chapter provides the analysis, the conclusion, and the references.

The surface decorations, and colours of this Eastern style were the result of using materials, such as glass mosaic, and painted ceramic tiles, which gives these special effects of the building to be real outstanding.

The conclusion of this research clearly reveals that the concept of The Temple of The emerald Buddha and its architectural components was influenced during the reign of King Rama the first and the second by the Ayutaya Arts, and during the reign of King Rama the third and the fourth both by the Chinese and Western Arts. This lead to the development of the styles, motifs, patterns, and colours of the surface decorations known as the Phra Rajaniyom Style.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายได้แก่ อาจารย์ประยูร อุสุชาภูะ รองศาสตราจารย์เสนอ นิลเดช ศาสตราจารย์ เรืองศักดิ์ กันตะบุตร รองศาสตราจารย์ฤทัย ใจจงรัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมใจ นิ่มเล็ก อาจารย์หม่อมราชวงศ์แน่นน้อย คักคีศรี อาจารย์วนิดา พึงสุนทร รองศาสตราจารย์อนุวิทย์ เจริญศุภกุล อาจารย์สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และอาจารย์ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ที่ได้กรุณาแนะนำให้อุปกรณ์ในการทำวิทยานิพนธ์

ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ อาจารย์สมคิด จิระทัศนกุล และอาจารย์สมชาติ จึงสิริอารักษ์ ซึ่งได้ช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องจนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ด้วยความอนุเคราะห์ของเจ้าหน้าที่สำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เจ้าหน้าที่กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร เจ้าหน้าที่กรมวิทยาศาสตร์บริการ มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ ดร.สมเจตน์ ไวยาการณ์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณนักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ สาขาออกแบบตกแต่งภายใน สาขาประยุกต์ศิลป์ นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นักศึกษาคณะศิลปกรรม และนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยความตั้งใจและมีน้ำใจมาโดยตลอด

และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้มอบทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ เป็นจำนวน 5,000 บาท